

Studiehandledning

till Föreningen Nordens idé- och handlingsprogram

antaget på Föreningen Nordens fullmäktige
23-24 november 2002

Föreningen Norden september 2003
Studiehandledningen är sammanställd av
Maj-Britt Innander

Den kan beställas kostnadsfritt
från Föreningen Nordens centralkansli.

Studiehandledning till Föreningen Nordens idé- och handlingsprogram

(antaget på Föreningen Nordens fullmäktige 23-24 november 2002)

Missionera! Mobilisera! Organisera! Aktivera!

Så definieras våra arbetsuppgifter i Föreningen Nordens nya handlingsprogram. Den idé vi vill främja är gemenskap, samverkan och utbyte över Nordens nationsgränser.

Det här är anslaget i det nya idé- och handlingsprogram som antogs vid Föreningen Nordens fullmäktigemöte i november 2002. Det är avsett att vara ett redskap för oss att utveckla föreningens verksamhet i alla led. Förhoppningen är att det nya programmet ska stimulera ett aktivt utvecklingsarbete i distrikt och lokalavdelningar. Det är dags för en framtidsdiskussion och långsiktigare handlingsplaner än de i och för sig utmärkta årliga verksamhetsplaner som vi gör i samband med våra årsmöten.

Idé- och handlingsprogrammet innehåller både gamla välkända ambitioner och nya målsättningar. Det ger en bild av de många utmaningar och möjligheter som ligger framför oss som ideell organisation i början av 2000-talet. Men alla kan inte göra allt överallt – hur angeläget det än kan kännas. Vi behöver fundera över organisationsledens olika roller och våra förväntningar på varandra. Hur kan vi få en välfungerande förening genom att samverka på rätt sätt och göra det bästa av våra resurser på olika nivåer – centralt, regionalt och lokalt?

Det är också viktigt att vi diskuterar vad som är aktuellt och viktigast i det geografiska område där vår lokala förening verkar. I storstad eller glesbygd, i norr eller söder, nära en gräns till ett grannland eller mitt i Sverige – det är exempel på faktorer som kan påverka vår syn på det nordiska samarbetet.

Studiecirkelmodellen står sig!

Studiecirkeln är ett oöverträffat redskap för konstruktiva samtal och gemensam planering. Att arbeta efter studiecirkelns principer innebär att ha en genomtänkt plan för sina träffar och ett mål i sikte. Det handlar om att i goda samtal vrida och vända på argumenten och ge och ta när det gäller erfarenheter.

Om ni använder den här tekniken i en regelrätt studiecirkel, med stöd av det studieförbundet ni brukar samarbeta med, eller för de här samtalen vid styrelsemöten eller träffar för aktiva medlemmar är inte avgörande. Viktigast är att vi tillsammans möter och utvecklar nya idéer och tankar – och ger det vi kommer fram till en sådan form att det kan bli underlag för fortsatt planering och verksamhetsinriktning.

Idé- och handlingsprogrammet innehåller mängder av uppslag till samtal, och ni kommer långt med de erfarenheter av föreningsarbete och nordiskt samarbete som ni själva har samlat på er. Men det finns också mycket intressant material att komplettera med, när ni vill fördjupa

er i en eller annan fråga eller ge er in i ett nytt arbetsfält. I den här handledningen ges exempel på sådant material – och själva söker ni er säkert också vidare på områden som intresserar er.

Om Föreningen Nordens webbsida och hur den kan användas

Idag ersätts det tryckta ordet allt oftare av information på Internet. Detta gäller också mycket av det material som Föreningen Norden tar fram till stöd för föreningsverksamheten. Och i ännu högre grad gäller det sådan information som produceras inom det officiella nordiska samarbetet. Därför hänvisar vi i den här handledningen ibland till olika hemsidor och räknar med att någon eller några i varje grupp har tillgång till Internet.

I Föreningen Nordens centralkansli pågår idag ett viktigt arbete för att främja föreningens kontakter både internt och utåt genom utveckling av föreningens hemsida www.norden.se. Som bilaga sist i studiehandedningen hittar ni en särskild sida om detta arbete. Med hjälp av den handledningen kan ni enskilt eller tillsammans i gruppen söka er fram på Internet för att hitta material för cirkelarbetet. Har ni e-post är det också lätt att ta kontakt med centralkansliet eller att höra av er till andra lokalavdelningar med frågor eller synpunkter. Oavsett hur mycket tid ni i det här sammanhanget ägnar åt sådana övningar, så behöver ni i cirkeln fundera över hur ni ska få den bästa nyttan av föreningens centrala utvecklingsarbete när det gäller IT.

Hur kan vi använda den nya tekniken - i vårt eget avdelningsarbete? i kontakten med centralkansliet? för att hämta information i studiecirkelarbetet?
Hur kan vi utbilda oss i att hantera Internet och egna hemsidor?

Tema 1 – vilka är vi?

Inventera erfarenheter och specialkunskaper i gruppen. Starta studiearbetet med att lära känna varandra bättre.

Vad är det som gjort att ni anslutit er till Föreningen Norden?
Vem har haft styrelseuppdrag i föreningen?
Vilka nordiska frågor är ni mest intresserade av?
Vilka delar av Norden utanför Sverige har ni stiftat närmare bekantskap med och hur? Genom resor? arbete? släktrationer? på annat sätt?

Hur ser ni på Föreningen Nordens roll? Vilka är utmaningarna inför framtiden?

Jämför med andra föreningar ni är aktiva i! Vill ni fördjupa er i den frågan så finns det mycket stoff i rapport nr 98 från SCB (se materialförteckningen s. 7). I det här sammanhanget är Kapitel 2 *Svenskt föreningsliv på 90-talet* (ca 40 sidor) det mest intressanta att diskutera.

Gå igenom det nya idéprogrammet tillsammans.

Idéprogrammet betonar bl a kultursamarbetet, många människors möten, nätverk; nordiskt samarbete i relation till annat internationellt samarbete; rörligheten över gränserna och mellan länderna, gränsproblemen, öppenheten; språkförståelsen...

Vad känner ni igen som traditionella grundbultar i vår idé?
Vilka frågor känns nya och utmanande för er?
Välj ut några av de ”nya” och fundera över vad ni skulle kunna göra för att lyfta fram dem i er verksamhet?
Hur skulle ni kunna arbeta för att väcka opinion för de angelägnaste frågorna?

Tema 2 – medlemmar, verksamhet och opinionsbildning

Handlingsprogrammet innehåller 41 punkter under rubriken ”Föreningen Nordens arbetsuppgifter”. De spänner över många ämnen och föreningens arbete såväl internt som utåttriktat. De första punkterna (1-8) handlar konkret om Föreningen Nordens arbetsuppgifter på olika nivåer. Gå tillsammans igenom dem med pennan i hand, och välj ut det som ni tycker kräver en mer ingående diskussion utifrån er lokala och regionala verksamhet. I handlingsprogrammets avslutande del hittar ni mer stoff för konkreta samtal om er verksamhet i lokalavdelning och distrikt.

Men glöm heller inte att vi har systerföreningar i de andra nordiska länderna och självstyrande områdena, och ett nära samarbete med dem inom Föreningarna Nordens förbund (FNF). Det kan också ge oss spännande möjligheter på alla nivåer.

Hur ser er medlemskår ut?
Vad vet ni om era medlemmars önskemål när det gäller verksamheten?
Hur kan ni ta reda på mer om detta?
Vad behöver ni göra för att nå fler människor och nya grupper?
Hur samarbetar ni med skolor, bibliotek, andra föreningar osv?
Hur skapar ni och underhåller ett bra arbetsklimat i er styrelse?

Tema 3 – barn och skola, ungdomsutbyte, språkförståelse

Punkt 14-19 handlar bl a om skolans och ungdomsutbytets roll för att främja språkförståelse och öka kontakterna inom Norden. Här behövs kreativa idéer också lokalt för att lägga en grund för framtidens nordiska intresse. Ta del av informationen på www.norden.se om föreningens skolverksamhet, om skolmedlemskapet och om skol- och ungdomsutbytet.

Vad kan ni göra för att sprida den här informationen vidare?

Den nordiska språkförståelsen har alltid varit och är också idag ett centralt mål för oss i Föreningen Norden. En bra beskrivning av läget idag hittar ni i Catharina Grünbaums rapport *Nordisk språkförståelse – att ha och mista* (se materiallistan). Diskutera hennes slutsatser.

Hur har samhällsförändringarna ändrat förutsättningarna för språkförståelsen?

Vår svenska lag om minoritetsgruppernas språkliga rättigheter har bara några få år på nacken, och kunskapen om vad den innebär är i allmänhet klen. Den största inhemska minoriteten är som bekant sverigefinnarna. Den som vill fördjupa sig i deras ”språkliga historia” i Sverige kan göra det med hjälp av boken *Finskan – ett svenskt språk* (se materiallistan s.7).

Vad kan ni göra, t ex i er programverksamhet, för att lyfta fram den här frågan?

Tema 4 – ett gränslöst Norden, öppet mot omvärlden

Punkterna 9-13 handlar om öppenhet och likvärdiga rättigheter för alla nordbor och om vårt förhållande till de människor med utomnordisk bakgrund som finns i Norden idag. Här liksom i många andra frågor har Föreningen Norden på alla nivåer ett viktigt opinionsarbete att göra. Punkterna 35-37 handlar om samarbete med våra närmaste grannar i öst och annat internationellt samarbete där hela eller delar av Norden deltar. Kanske bor ni i ett område med stark utomnordisk invandring. Det innebär spännande utmaningar för er verksamhet.

Hur får ni med fler invandrare i föreningen?
Vilken verksamhet kan ni erbjuda dem?
Varför är det här viktigt?

I punkterna 22-27 talas det om de barriärer som fortfarande finns mellan de nordiska länderna trots ett långvarigt och nära samarbete. Det här kan exempelvis leda till samtal vad som görs inom Föreningen Nordens ram för att undanröja sådana hinder. Projektet Hallå Norden har gett spännande erfarenheter, och servicetelefonen finns idag i alla nordiska länder. Läs mer om Hallå Norden på deras hemsida www.halla.norden.se och beställ material från Hallå Norden (se materiallistan s.7) ifall ni vill gå vidare i det spåret.

Samverkan i nordiska vänortskedjor har alltid varit en av grundbultarna i Föreningen Nordens verksamhet. I punkterna 28-31 hittar ni stoff till samtal om erfarenheter och ambitioner när det gäller vänortsverksamheten idag. Inspiration finns att hämta i skriften *Vänorter i Norden 60 år* (se materiallistan s.7).

Tema 5 – programaktiviteter

En bra programverksamhet är det bästa sättet för en förening att locka nya medlemmar - och ett säkert medel för att behålla de medlemmar man redan har! Men det är inte alltid så lätt att vara kreativ och hitta på nya saker. Och inte sällan vållar finansieringen problem.

Många Nordenavdelningar arbetar i en årsrytm, som innebär att man planerar sina program och sänder ut information om sin verksamhet till medlemmarna en gång per halvår. Många har skaffat sig en tradition, där föreläsningar, konserter, resor, studiecirkel, temadagar osv återkommer på ungefär samma tider år efter år. Det är bra att på det sättet möta medlemmarnas och samarbetsparternas förväntningar på att nu ska något hända.

Kura skymning, som nu (2003) går in i sin sjunde omgång, bygger på samma tänkande. Där samarbetet mellan den lokala föreningen och biblioteket på orten har etablerats, där fortsätter det också framgångsrikt år efter år. Men det finns plats för många nya att vara med.

Ta del av den utförliga informationen på Kura skymnings hemsida, www.bibliotek.org och fundera över på vilket sätt ni i er verksamhet bäst kan dra nytta av det stora arbete som görs centralt i det projektet! Och glöm inte att det också finns något som heter Kura gryning – ett bra sätt att nå ut till barn på dagis, i skolan och i bibliotekens barnverksamhet.

Har ni i er avdelning Kura skymning med i ert program?
Engagerar ni er enbart i ”ljusceremonin” eller deltar ni i andra aktiviteter i den nordiska biblioteksveckan?
Hur ser ert samarbete med biblioteket ut i övrigt?

Nordiskt gästbud lanseras 2004 för tredje gången som en motsvarande bred Nordenaktivitet under vårhalvåret. Rekommendationen är att inbjuda till någon form av ”matfest” med nordisk profil omkring den 23 mars, som framför allt i Finland firas som Nordens dag. Ni hittar ni massor av tips och erbjudanden om material på www.norden.se under rubriken *projekt*.

Ett annat sätt att underlätta programplaneringen är att samla fler aktiviteter kring ett tema som är aktuellt under en längre tid. I programverksamheten är samarbete viktigt, t ex med andra lokalavdelningar i Nordendistriktet och andra föreningar, och med skolor, bibliotek och andra lokala institutioner. Många Nordenavdelningar och -distrikt samarbetar framgångsrikt med studieförbund och länsbildningsförbund, som också brukar kunna bidra till finansieringen av olika program och turnéer.

Hur ser ert nu löpande program ut?

Vad är ni nöjda med och vad skulle behöva göras annorlunda?

Med vilka brukar ni samarbeta – och vad skulle nu kunna göra mer när det gäller samverkan med andra? Sponsring – är det nåt för er?

Hur skulle ett ”önskeår” kunna se ut när det gäller programverksamheten?

Tema 6 – centrala och lokala projekt

En allt mindre del av föreningars verksamhet finansieras idag med medlemsavgifter. Det gäller också för Föreningen Norden. Det gäller att hitta andra finansieringskällor. Så är det med en stor del av den centrala verksamheten. Kura skymning stöds av NORDBOK, och Hallå Norden och Norden i Fokus finansieras av Nordiska ministerrådet som uppdragsverksamhet. Utförlig information om de centrala projekten hittar ni på www.norden.se eller i Föreningen Nordens verksamhetsberättelser.

På vilket sätt kan ni anknyta till de centrala projekten i er verksamhet?

I centralstyrelsens budget avsätts årligen mindre summor som lokalavdelningar och distrikt kan söka till vissa program och konferenser. Men de medlen räcker inte så långt. För den som är nordiskt verksam lönar det sig att botanisera bland den information om bidrag och stipendier som finns på www.norden.org. Kanske finns det också möjligheter till projektbidrag på närmare håll?

Diskutera de ekonomiska förutsättningarna för er föreningsverksamhet?

Vad skulle ni kunna göra för att skaffa er en rymligare budget?

Att arbeta i projekt, dvs fördjupa sig i en speciell verksamhet under en avgränsad period och med särskild ekonomi, kräver planering och organisation, inte bara pengar. Troligen finns det i er grupp någon som har erfarenhet av projektverksamhet och som kan dela med sig av sina kunskaper. Det finns också många böcker om hur man arbetar i projekt. Ur en av dem (Monica Lööw, *Att leda och arbeta i projekt*, Liber Ekonomi 1999) citeras här några punkter som beskriver projektformen:

1. Ett projekt ska vara avgränsat i tid och omfattning, dvs ha ett bestämt start- och avslutsdatum och vissa bestämda ramar. Tid, resurs- och åtgärdsplan ska finnas.

2. Projektet ska ha en klar och tydlig målsättning. Projekt är den starkaste formen av målstyrning.
3. Dokumentation ska ske under hela perioden.

Monica Lööws bok, liksom andra liknande som finns i bokhandeln, riktar sig i första hand till företag. Men det hindrar inte att projekt är en viktig arbetsform också inom ideella föreningar, inte minst i en tid då allt mer av generella bidrag till verksamhet omformas till projektbidrag. Vill ni fördjupa er i det här ämnet, rekommenderar vi er att ta kontakt med det studieförbund ni samarbetar med – eller med någon folkhögskola i er region. Där kan ni lättare hitta både ”experter” på projektarbete och material som bättre passar till verksamheten i en förening.

Dags att samla trådarna

Även i den mest entusiastiska studiecirkel blir det så småningom dags att samla trådarna. Vi föreslår att ni gör det i form av en verksamhetsplan för ert distrikt eller er avdelning - gärna en treårsplan. Sortera i alla de uppslag och idéer som kommit fram, och försök se framåt i ett flerårsperspektiv.

Hur vill ni utveckla er verksamhet på tre års sikt?
Vilka av era traditionella aktiviteter vill ni hålla fast vid – och varför?
Vad känns viktigt att pröva av nya saker?

När ni har de långsiktiga målen formulerade, är det dags att göra en mer detaljerad plan för det närmaste verksamhetsåret och fördela arbetet. Kom ihåg att en styrelse är ett arbetslag, där alla måste vara villiga att åta sig ett ansvar för att genomföra det ni planerar.

Vilka program och andra aktiviteter vill ni genomföra?
När ska de olika aktiviteterna ligga i tiden?
Vilka föreningar och institutioner vill ni samarbeta med?
VEM i föreningen ska ansvara för respektive aktivitet?
Vilka initiativ kan tas för att engagera nya medlemmar?
Behövs det särskilda initiativ för att nå de unga?

Kanske finnslipar ni era framtidsplaner ytterligare i en verksamhetskonferens, dit ni inbjuder intresserade medlemmar och representanter för de parter ni vill samarbeta med? Med återkommande arbetsmöten av det slaget kan ni hålla en treårsplanering i rullning åren framöver. Lycka till!

MATERIAL SOM KAN GE VÄRDEFULLT STOFF TILL CIRKELARBETET

A.

Föreningslivet i Sverige: Välfärd, Socialt kapital, Demokratiskola

SCB 2002 Levnadsförhållanden, rapport nr 98. Det är en omfattande rapport. I det här sammanhanget är Kapitel 2 *Svenskt föreningsliv på 90-talet* (ca 40 sidor) det mest intressanta att diskutera. Det avsnittet kan fås per e-post från centralkansliet, e-postadress foreningen@norden.se, eller beställas i utskrift därifrån på tel 08-506 113 00.

B.

Material om HALLÅ NORDEN för den som vill fördjupa sig i frågor om nordbors rättigheter och gränsproblem:

- a) Vykort, affischer och en folder som informerar om servicetelefonen Hallå Norden kan beställas från Hallå Norden, tel 08-506 1133 23 eller via e-post till halla@norden.se
- b) Nordiska avtal och kontaktpuppgifter till nordiska myndigheter finns på Internet www.norden.org/hallonorden
- c) Ole Norrbacks rapport *Nordbors rättigheter* (65 sidor) kan skrivas ut från Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets hemsida. Gå in på www.norden.org och klicka på *Gränshinder* under rubriken *Nordiska Ministerrådet*. Där hittar du hela rapporten. Den tryckta versionen är slut på förlaget.

C.

Vänortsfrågorna är alltid aktuella. En skrift som kan stimulera till goda samtal är **Vänorter i Norden 60 år**, Kjell Delvret. Utg 2001, nr 54 i ”Småskrifter utgivna av Bohusläns museum och Bohusläns hembygdsförbund. Ett exemplar till varje studiegrupp kan beställas gratis från Föreningen Nordens centralkansli, tel 08-506 113 00, e-post foreningen@norden.se

D.

Genom en särskild minoritetslag har finskan tillsammans med samiska, meänkieli samt jiddisch och romani chib fått ställning som **minoritetsspråk i Sverige**. En fyllig information om detta finns på Internet, www.regeringen.se. Gå vidare till *justitiedepartementet* och rubriken *minoriteter*. Där ges dels en kort sammanfattning av vad den nya minoritetspolitiken innebär, dels fylligare information om minoritetsspråken och vad som gäller i olika sammanhang.

E.

Finskan – ett svenskt språk, en kartläggning av det finska språkets ställning i det svenska samhället i början av 2000-talet. Sammanställd av Esko Melakari, utg av Föreningen Norden 2002. Kan köpas via *Nordens tidning* (medlems-kapet).

F.

Nordisk språkförståelse – att ha och mista. En rapport sammanställd av Catharina Grünbaum, baserad på fyra konferenser om nordisk språkförståelse genomförda 2000. Kan skrivas ut från Internet, adress www.norden.org/pub. Där finns listan över publikationer, och Grünbaums rapport hittar du under rubriken *utbildning*.

Bilaga: IT- och Internet

Datorn har blivit vårt kanske mest använda arbetsredskap. Med hjälp av datorn får vi tillgång till Internet. Internet är ett globalt nätverk, med vars hjälp vi kan söka och hitta information samt kommunicera på olika sätt. Föreningen Norden har sedan många år tillbaka en egen hemsida på Internet. Föreningen Nordens hemsida, www.norden.se, är en stor informationskälla att ösa ur, såväl för medlemmar som ickemedlemmar.

Surfa in på <http://www.norden.se> och titta vilken information som finns på Föreningen Nordens hemsida.

Debattforum

På Föreningen Nordens hemsida, finns ett debattforum för dem som är intresserade av att diskutera nordiska frågor. Debattforumet är öppet för alla, men kräver en registrering. Surfa in på <http://www.norden.se/debatt.asp> för att se hur det fungerar.

Hur kan debattforumet användas i arbetet med idé- och handlingsprogrammet?

Lokalavdelningar och distrikt på www.norden.se

På www.norden.se finns utrymme (sidor) för att lokalavdelningar och distrikt ska kunna publicera information över sina styrelser, aktiviteter och idéer. För att kunna använda sig av detta utrymme behöver avdelningen utse en kontaktperson, som via ett lösenord kan logga in på www.norden.se.

Finns er lokalavdelning redan på <http://www.norden.se/avdelningar.asp> och i så fall hur ser informationen om avdelningen ut? Hur kan ni använda er av lokalavdelningens sida på www.norden.se?

Kommunikationsmöjligheter

På www.norden.se finns kontaktuppgifter och e-post adresser till alla anställda på det centrala kansliet, samt via avdelningarnas och distriktens sidor även till lokalavdelningarnas och distriktens kontaktpersoner och styrelser. Med e-post kan kommunikation ske snabbt och kostnadsfritt (förutom Internetuppkopplingsavgiften). E-post kan erhållas via teleoperatören eller också gratis via exempelvis yahoo eller hotmail. En e-postlista med medlemmarnas e-postadresser är värdefull information för en lokalavdelning.

Vem i er lokalavdelning har e-post adresser? Kan en e-postlista på medlemmarna upprättas och användas för kommunikation till medlemmarna?

Surfa in på <http://www.yahoo.se> eller <http://www.hotmail.com> för att se hur en gratis e-postadress kan erhållas.

Tips på länkar

Via Föreningen Nordens hemsida, <http://www.norden.se/lankar.asp> kan vi hitta nordiska adresser på Internet. Det finns också speciella sökverktyg på webben, som hjälper oss hitta.

Surfa in på sökverktyget "google" <http://www.google.com> och se vilken information som kan fås fram exempelvis genom sökordet "nordiska".